

Костенко Вікторія

*кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри іноземних мов
з латинською мовою та медичною термінологією,
Полтавський державний медичний університет*

Сологор Ірина

*кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри іноземних мов
з латинською мовою та медичною термінологією,
Полтавський державний медичний університет*

НОВІТНІ АНГЛОМОВНІ ЗАПОЗИЧЕННЯ В УКРАЇНСЬКІЙ СТОМАТОЛОГІЧНІЙ ТЕРМІНОЛОГІЇ: ПРОБЛЕМИ ПЕРЕКЛАДУ ЧИ АДАПТАЦІЇ?

Важливість стоматології як галузі науки і практики, є незаперечною, оскільки стан здоров'я ротової порожнини пов'язаний зі загальним здоров'ям організму та значною мірою впливає на якість життя людини. Проте сучасна стоматологічна термінологія, у більшій мірі українська, залишається однією з найменш досліджених систем фахової мови. Розвиваючись, стоматологія взаємодіяла з інженерно-технічними науками, матеріалознавством, а нині спирається на новітні досягнення біотехнологічних та комп'ютерних технологій. Це супроводжується виникненням нових понять та формуванням нових значень, а, отже, і нових термінів. Сучасна стоматологія потребує точної, системно оформленої, такої, що відповідає вимогам часу, термінології, що зумовлює актуальність запропонованої розвідки.

Мета роботи – з'ясувати особливості прямого запозичення оригінальних новітніх термінів стоматології з англійської мови-продуцента та їхньої адаптації в українській мові. Матеріалом дослідження слугували сучасні лексикографічні джерела («A Dictionary of Dentistry» [2], глосарії термінів з ендодонтії [3], імплантології [4] та ортодонтії [5], «Dorland's Illustrated Medical Dictionary» [5]), українські та англійські наукові статті зі стоматології, підручники, тексти галузевої реклами. Було виявлено близько 30

термінологічних одиниць, запозичених з англійської, проаналізовані особливості їхнього вживання в письмовому мовленні.

Запозичення, повні в плані змісту і форми перенесення лексичної одиниці з однієї мови в іншу, використовують для позначення абсолютно нового референта для мови перекладу. В основі запозичень термінолексики знаходяться, насамперед, екстралінгвістичні передумови: технологічний прорив у певній галузі супроводжується створенням термінів саме тією мовою, яка є рідною або, в умовах сьогодення, "оперативною мовою" (operational language – та мова, якою спілкуються люди, котрі вирішують разом певне оперативне завдання) для представників певної науково-технічної чи професійної спільноти. Так, понад півтора століття США утримують світове лідерство в стоматології завдяки своїм новаторськими технологіями, що зумовлює потік термінологічних неологізмів з мови-продуцента в інші мови: *Clear aligners are a relatively new orthodontic method, and they're rapidly growing in popularity. Entdecken Sie, wie die transparenten Invisalign Aligner das Lächeln von Menschen weltweit verändern. Також треба розуміти, що **елайнери** — це не одна пара кап, а цілий набір: умовно кажучи, перша пара майже повторює вихідне положення зубних рядів, наступні поступово зміщують їх у необхідному напрямку.*

Назви технологій, утворені шляхом скорочення складних слів або словосполучень, стають дедалі поширенішим явищем, оскільки це уможливорює передачу значних обсягів інформації в компактній формі за мінімальний час (тенденції до економії мовленнєвих зусиль, мовленнєвого часу, та мовних засобів) та створює дериваційні перспективи для таких термінів. Так, наприклад, акроніми CEREC (*Chairside Economical Restoration of Esthetic Ceramics*) та CAD / CAM (*computer-aided design and computer-aided manufacturing*) часто вживаються в усних та письмових жанрах англomовного професійного дискурсу стоматології: *First off, a CEREC crown requires less time for the patient than a traditional crown. Still, CAD / CAM require less time and effort than traditional laboratory methods.* Ці терміни не мають українських відповідників і перенесені в оригінальному вигляді в український текст: *При*

використанні методики CEREC виконують незначне препарування в межах емалі, і реставрації з фарфору виходять дуже тонкими – до 300, а в деяких випадках до 200 мікрон. У сучасних CAD/CAM-системах тривимірне зображення препарованого зуба переводиться в цифрову форму з використанням лазерних сканерів і оптичних камер. На таку тенденцію адаптації безеквівалентної термінологічної лексики в різних мовах вказують багато дослідників (Л. Архипенко, В. Сімонок, J., Rosenhouse, R. Kowner).

Ця тенденція зустрічається і при вживанні епонімних термінів, коли відбувається пряме перенесення антропоніма в український текст в оригінальному вигляді, замість більш традиційного транслітерування чи транскрибування, наприклад: *Hedstrom-файли* – файли з дуже високою ріжучою здатністю. *Помірна ціна та висока клінічна ефективність Gates-Glidden файлів* (у порівнянні з нікель-титановими машинними файлами) сприяє їх широкому використанню в сучасній стоматологічній практиці.

Дослідження текстів наукових статей фахових журналів також демонструє значене поширення вживання назв фірм, компаній, технологій в їхньому оригінальному вигляді, наприклад: *Для реставрації цього типу використовували мікрогібридний універсальний композитний матеріал TE-Econom Plus від Ivoclar Vivadent. Прилад здатний виміряти широкий спектр кольорів відповідно до різних колірних систем – VITA Linearguide 3D MASTER, VITA Toothguide 3D-MASTER, включаючи BLEACHED SHADE GUIDE, а також шкалу VITA classical A1-D4, яку використовують більшість лікарів-стоматологів.*

Такі запозичення є найбільш характерними для ортопедії, імплантології та естетичної стоматології – галузей, що демонструють надшвидкий розвиток упродовж останніх півстоліття. Терміни, перенесені в оригінальному вигляді з англійської мови, зберігають точність та однозначність, дозволяють уникати описових конструкцій при перекладі, що полегшує спілкування серед фахівців. З іншого боку, вони не зафіксовані в українських лексикографічних виданнях, оскільки перебувають в процесі мовної адаптації, і, таким чином, створюють

певні проблеми при вживанні та унормуванні. Наразі терміносистема стоматології потребує комплексного перекладознавчого аналізу.

Список літератури:

1. A Dictionary of Dentistry / ed. by R. Ireland. Oxford University Press; 2nd ed. 2010. 416 p.
2. Dorland's Illustrated Medical Dictionary. Elsevier; 33rd ed. 2019. 2144 p.
3. Glossary of Endodontic Terms / ed. by American Association of Endodontists. Chicago, Ill: American Association of Endodontists. 10th ed. 2020. 48 p.
4. Glossary of oral and maxillofacial implants / ed. by W. R. Laney, W. R. Laney, N. Brogini et al. Quintessence Pub Co; 1st ed. 2007. 230 p.
5. Glossary of orthodontic terms / ed. by J. Daskalogiannakis. Michigan. Quintessence Book; 2012. URL: shorturl.at/djqwQ (date of access: 29.08.2022).